

WPROWADZENIE

Zmiany systemu gospodarowania związane z przechodzeniem do gospodarki rynkowej wpływają na zmiany zachowań różnorodnych elementów gospodarki narodowej, w tym także przedsiębiorstw przemysłowych. W nowych warunkach poszczególne przedsiębiorstwa charakteryzowały się różnymi tendencjami przemian, m.in.:

- dalszym rozwojem produkcji przemysłowej, która związana była z wytwarzaniem dotychczasowych wyrobów lub ich doskonaleniem przy wykorzystaniu nowych technologii, czy eliminacją dotychczasowej produkcji i wprowadzaniem nowej,
- stagnacją w zakresie wzrostu działalności produkcyjnej, przy zachowaniu lub zmianie finalnych wyrobów,
- recesją, ograniczaniem rozmiarów produkcji, zarówno tej dotychczasowej, jak i nowej,
- zanikiem przedsiębiorstw, w wyniku niedostosowania ich do nowych zasad gospodarki konkurencyjnej lub niemożliwości zmian procesów produkcyjnych i asortymentu wyrobów finalnych, a także działań patologicznych przejawiających się w wadliwie przeprowadzanych działaniach prywatyzacyjnych,
- pojawianiem się nowych typów przedsiębiorstw związanych np. z postępującym procesem rozwoju cywilizacyjnego (np. firmy informatyczne).

Zmiany zachowań przedsiębiorstw w nowych warunkach gospodarowania związane były z procesami prywatyzacyjnymi, możliwościami zasilania finansowego, wprowadzania nowych rozwiązań technologicznych oraz opanowywania rynków dla swoich produktów. Dokonywały się one w warunkach nasilającej się konkurencji przedsiębiorstw zagranicznych wobec postępującego otwarcia gospodarki krajowej na otoczenie europejskie i światowe. Towarzyszyły temu także różnorodne nowe formy integracji przedsiębiorstw poprzez wchłanianie ich w struktury silniejszych grup kapitałowych krajowych czy zagranicznych, a w konsekwencji zmian ich roli w bardziej złożonych strukturach organizacyjnych, produkcyjnych, kapitałowych i rynkowych i in.

Ważną rolę w tym zakresie miała także polityka państwa przejawiająca się w tworzeniu nowych uwarunkowań dla funkcjonowania przedsiębiorstw przemysłowych, np. poprzez ustanawianie specjalnych stref ekonomicznych.

W tym głównym nurcie badawczym mieszczą się prezentowane w niniejszym tomie prace, które egzemplifikują zarysowane tendencje przemian struktur przemysłowych.

E. Rydz prezentuje proces kształtowania się Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej na tle określenia specyficznych cech specjalnych stref ekonomicznych w Polsce. Wskazuje na odmienne cechy strefy słupskiej, występujące korzyści inwestowania na jej obszarze oraz charakteryzuje poszczególne rodzaje działalności usytuowanych na jej terenie przedsiębiorstw. Do tej problematyki nawiązuje B. Namysłak przedstawiając rozmiary kapitału zagranicznego w poszczególnych specjalnych strefach ekonomicznych.

Kolejne prace prezentują zmiany funkcjonowania i rozwoju przemysłu na terenie różnej skali układów przestrzennych. A. Tobolska przedstawia różne formy koncentracji dużych

przedsiębiorstw, które występują obecnie na terenie Poznania. M. Szmytkowska i M. Czepczyński prezentują zmiany przestrzenno-organizacyjne oraz roli przemysłu w potencjale gospodarczym Gdyni. K. Wiedermann analizuje znaczenie nowych wiodących inwestycji przemysłowych w przemianach strukturalnych przemysłu Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego. R. Stankowski przedstawia rozwój i znaczenie małych firm w kształtowaniu układu lokalnego gminy Pleśna. M. Huculak analizuje przekształcenie własnościowe w polskim przemyśle oraz kształtowanie się nowych struktur organizacyjnych tego przemysłu po 1990 r.

P. Klimczak dokonuje analizy kształtowania się procesów społeczno-gospodarczych na obszarze dawnego Centralnego Okręgu Przemysłowego na przykładzie zmian funkcjonowania dwóch wiodących przedsiębiorstw przemysłowych: Huty Stalowa Wola S.A i Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego „PZL-Rzeszów” S.A.

Z. Ziolo przedstawia proces kształtowania się firm informatycznych, które traktuje jako nowe elementy polskiej przestrzeni przemysłowej, będące zwiastunami zarysowywania się nowej, informacyjnej fazy rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Przedstawione prace, będące wynikiem często bardzo żmudnych badań empirycznych, przybliżają nam dokonujące się złożone procesy przemian struktur przemysłowych. Na szczególne podkreślenie zasługuje fakt, iż ich autorami są głównie młodzi badacze wiążący swój rozwój naukowy z problematyką geografii przemysłu.

*Zbigniew Ziolo
Zbigniew Makieta*